

Razgovor s Titi Khati: O nepodnošljivom položaju nepostojanja

Krajem lipnja, Iranku s dvoje djece sakrili su mještani u Karlovačkoj županiji, koji su pozvali novinarke [Telegrama](#) i [RTL Potrage](#), kako bi im tako pružili sigurnost da će ovaj, kako kažu 23. put, uspjeti zatražiti međunarodnu zaštitu. Uspjeli su i sada se nalaze u Prihvatištu za tražitelje međunarodne zaštite. Ova hrabra Iranka se zove Titi. Došla je u naš JRS Centar za integraciju izbjeglica SOL u Zagrebu, sa željom da ispriča svoju priču. Da ju priča, poput kakve nesretne Šeherezade, sve dok ne dokaže svoju istinu i pronađe svoj mir. I tako spasi barem jedno dijete. Bilo gdje na svijetu.

„Ne očekujem da me odmah na početku razumijete, jer ste ipak odrasli u društvu u kojemu je sve što se meni događalo neprihvatljivo, ali sve što vam sada govorim je istina, sve se to meni zaista dogodilo, istinite su sve ove činjenice. I to nije bilo ni lako, ni malo.“ – govori Titi sjedeći u Centru za integraciju izbjeglica SOL Isusovačke službe za izbjeglice u Zagrebu. Zbog epidemioloških mjera, JRS od ožujka prošle godine nema pristup Prihvatištu za tražitelje međunarodne zaštite, no Titi je, kao i mnogi drugi, pronašla put do Centra u drugom dijelu grada.

I doista, u Titinoj priči je teško bilo što pretpostaviti. Možemo jedino pretpostaviti, da je Titi rođena u nekoj drugoj zemlji, ili barem pod nekom sretnijom zvijezdom, više bi se smijala. I slušala bi cijelo svoje odraslo doba kako pomalo nalikuje glumici Salmi Hayek, koja u zadnje vrijeme javno svjedoči da se na počecima svoje karijere suočavala s diskriminacijom i omalovažavanjem, zbog svog migrantskog podrijetla.

No Titin život je teško pretpostaviti, čak i prepričati, čega je i sama svjesna dok nam pokušava predočiti dio svog nezamislivo bolnog i nevjerovatno hrabrog životnog puta, zbog kojega se Titi ne smije često, ali ipak puno češće no što bi okolnosti pretpostavile, svemu usprkos gleda ravno u oči – i sugovorniku, i svojoj neizvjesnoj sudbini.

Titi nije romantična heroina našeg doba. Titi je žena koja će morati još bezbroj puta prepričati svu represiju, nasilje, omalovažavanje, bol i skrivene rane koje je jedine ponijela sa sobom kada je uzela za ruku svoje dvoje djece, birajući život, i pobjegla iz Irana prema Europi. Da bi nas uvjerila i dokazala nam da za nas nije opasna, da je čovjek, da zaslužuje komadić neba ispod kojega može zajedno sa svoje dvoje djece disati slobodno, bez opasnosti da će je netko istući, silovati, prodati, zatočiti, ubiti ili na bilo koji zamislivi način ozlijediti, što je osjećaj koji nije doživjela od kada su je prvi put udali sa svega 12 godina.

Da bi nas zamolila da joj pružimo zaštitu, koja joj prema ljudskom i Božjem zakonu, ali i svim pravnim uvjetima – pripada. Na koju ima pravo.

„Tri tjedna smo u Prihvatilištu, još uvijek se ne osjećam sigurno, koristim uslugu psihologinje u Prihvatilištu, koja mi kaže da je to nešto sasvim normalno, s obzirom na sve patnje koje sam prošla, i da će mi trebati dosta vremena da se negdje konačno osjetim sigurnom.“ – govori Titi racionalizirajući svoju situaciju te vrlo strpljivo, elokventno i jasno objašnjavajući, slažući dijelove slagalice zvane Titin život. „Da je do mene, odavno bih izgubila svaku nadu. Ali zapravo je sasvim normalno, to postoji i u prirodi, gdje imate piliće i njihovu majku koja o njima brine. I ako se pilićima približi bilo kakva opasnost, majka kokoš će ih priviti uza se i braniti, svim raspoloživim sredstvima, čak i od puno većeg neprijatelja. I mislim da je zato sasvim normalno da još uvijek imam noćne more, jer sam vidjela svojim očima patnje vlastite djece.“

Slušajući Titi, naprosto odustaneš od bilo kakve intervencije, jednostavno slušaš. Stoga i ovdje prepuštamo riječ njoj koja govori poput stoljetne rijeke koja teče, pomirena sa svojom sudbinom, a ipak spremna na još koji uspon, nemirni zavoj – vjerujući da ju negdje čeka bistro i beskrajno more sa kojim će se, u konačnici, spojiti.

„Prije no što ti ispričam svoju priču, voljela bih ti dati neke informacije, kako bi uopće mogla steći dojam kakva je to atmosfera, da bi mogla sve to puno lakše razumjeti. Jer koliko sam shvatila, čak niti pravnici, niti odvjetnici ovdje u Hrvatskoj, koji rade u području međunarodne zaštite, nemaju nikakvu čistu informaciju o tome kakvo je stvarno stanje u Iranu. Žena u Iranu se računa kao biće koje je stvoreno isključivo za korist muškarcu, kako bi muškarci mogli više

i bolje uživati, a ne kao slobodna živa bića. Ne znam koliko je to povezano s islamom ili Kuranom, ali vidjela sam koliko je bolesnih i krivih svari u društvu napravljeno u ime religije.

U Iranu niti jedna žena bez dozvole oca, kasnije supruga, uopće ne smije izlaziti iz kuće. I uvijek, bilo koji dokument ili ugovor koji žena sklapa, primjerice za stupanje u radni odnos, na dnu papira mora potpisom odobriti ili muž ili otac. Žena nema pravo predati zahtjev za razvod braka. Žena uopće nema pravo biti skrbnica svom djetetu, osim u izuzetno rijetkim slučajevima. Ukoliko otac djeteta umre, skrbnik postaje djed. Ukoliko pak umre i djed, skrbnik postaje stric. U Iranu je vožnja bicikla ženama zabranjena i kažnjiva. Također, za žene je kažnjivo lizati sladoled na ulici. U mojoj je državi za žene zabranjeno napuštanje zemlje i odlazak u inozemstvo, žena ne može dobiti putovnicu bez dozvole oca ili muža. Pitaš se postoji li otpor ili borba? Mogla bih sada beskrajno nabrajati politički aktivne borce i borkinje za ljudska prava koji su zbog svog djelovanja u zatvoru, među kojima su i mnoge žene koje su samo željele, primjerice, odabrati što će odjenuti. No hidžab je obavezan, pitam se – zašto? Jednom prilikom su umjereni borci za ljudska prava, oni koji još nisu završili u zatvoru, uspjeli predati iranskom parlamentu zahtjev u kojemu su tražili da se zabrane maloljetnički brakovi, da se ilegaliziraju. To je završilo tako da je predsjednik parlamenta njima objasnio da žena ima brata, ima oca, ima muža i da ovo nije nikakva javna tema o kojoj bi se uopće moglo razgovarati. Dakle ovakva tema se uopće ne može niti pokrenuti.

Veliki je zločin sve što se ženama događa u Iranu, posebno maloljetnički brakovi. Koliko je samo djevojčica udano u tako ranoj dobi. No gotovo je nevjerojatno koliko se to dobro skriva u medijima, posebice u Europi, i nikako da ova tema dobije zasluženu medijsku pozornost, kako bi to svijet mogao razumijeti i na neki način prekinuti. Bilo je ipak, baš jučer u vijestima, u mom gradu Mašhadu, jedna je trinaestogodišnjakinja umrla prilikom poroda.

Ako žena želi ostvariti bilo koje svoje ljudsko pravo, ona u Iranu nema apsolutno nikakvu podršku, niti od društva, niti od obitelji, niti od ijednog političara. Ženama se jedino preporučuje da budu tihi i prestanu govoriti. Žene ne smiju javno govoriti.“

Titi nije mimoišla ova sudbina. Kada je imala samo 12 godina, udali su je.

„Kada sam prvi puta vidjela svog muža golog, onesvijestila sam se od šoka. Naime, djevojke u Iranu od malena nemaju nikakav doticaj s vanjskim svijetom, nikakvu poveznicu. To je način na koji mi u tom društvu odrastamo, način na koji nas „odgađaju“ od spoznaje. U Iranskom društvu je apsolutno sve podijeljeno na muški i ženski svijet. Djevojke, djevojčice, pritom ostaju još dalje od svega, jer ih se ne pušta niti u taj ženski svijet, kako ne bi previše toga saznale i tako postale previše informirane i samim time nepoželjne kao buduće supruge. Smatra se da su za brak najbolje djevojke koje uopće ne znaju ništa o braku, seksualnom životu i životu uopće.“

Kada je imala 15 godina, Titi je uspjela teškom mukom nagovoriti, prvo oca koju je trebao primiti natrag, zatim muža – na razvod.

„U ovu jednu rečenicu, *rastala sam se*, stane puno udaraca koje sam primila u tom strašnom procesu rastave. I zamisli, petnaestogodišnjakinja postaje rastavljena žena. A za rastavljenu

ženu u iranskom društvu ne postoji mjesto. Ona praktički nema pravo postojati. Ne postoji mjesto na kojem bi ona mogla živjeti, ne žele ju prihvatiti niti druge žene, jer ju i one doživljavaju kao sramotu i prijetnju. Taj je pritisak za moju obitelj bio nepodnošljiv, obitelj me se odrekla, nisu mi dopuštali da viđam svoje nećakinje kako ih ne bih pokvarila. Osjećala sam se kao da sam dobila jednu crnu naljepnicu na čelu, koja je značila da sam ja najgora osoba na svijetu. Morala sam se ponovno udati, da maknem tu ogromnu sramota sa svog oca i svoje obitelji, da ih tako oslobodim. Naravno da je moj novi muž iskoristio moj nepovoljan položaj i reputaciju razvedene žene. Tretirao me je kao sluškinju, pognute glave, koja je morala služiti, poslušno slušati i klimati glavom. I šutjeti. Moj je položaj upotrijebio kao oružje protiv mene i to zloupotrebjavao na sve moguće načine. Doveo me je do samog ruba života. Jednostavno nisam više mogla. I nisam željela da sve te strahote koje sam ja doživjela moja djeca gledaju, zatim da jednoga dana i oni žive tu istu priču. Nisam željela da njihova sudbina bude ovakva kakva je bila moja.“

U trenutku prije no što ju je u potpunosti izdala snaga, Titi je shvatila da ako želi preživjeti i spasiti svoju djecu – mora pobjeći.

„To nije bila odluka koju sam mogla niti odlučiti, niti ostvariti samo tako, preko noći. To je ponovno bio proces koji je trebao započeti s još jednom rastavom, kako bih se uopće mogla osloboditi. Trebala sam skupiti silnu dokumentaciju, koja bi mi omogućila razvod. I stvar je bila ta da je moj muž bio strogi musliman, međutim, imao je brojne afere sa mnogim već udanim ženama, koje je tajno snimao za vrijeme odnosa i zatim ih ucjenjivao. Ja sam te snimke pronašla u laptopu i uspjela ih uzeti kao dokazni materijal. Zajedno sa jednom ženom koja je bila na jednoj od tih snimaka, uspjela sam ga dovesti na sud i dobiti razvod, čak i skrbništvo,

sve zahvaljujući tim groznim snimkama. Međutim, i nakon razvoda mi je nastavio raditi probleme i grozne stvari. Primjerice, svaki dan bi dolazio na moje radno mjesto, tamo se tukao s drugima i tukao mene, vikao, uhodio me, bio nasilan na sve moguće načine.“

Titi se ipak uspjela obrazovati, i to u području poslovanja, te je radila u jednom osiguravajućem društvu. Međutim, kartica na koju je primala plaću je uvijek morala stajati na kuhinjskom stolu, kako bi ju muž mogao nesmetano koristiti za sve svoje, nimalo časne potrebe. Titi će reći kako joj je samo zato i dopustio da radi i privređuje.

Titi je bila u Iranu nepoželjna i zbog jedinog slobodnog izbora kojeg je u životu donijela, ponovno, riskirajući život, zaplivavši protiv struje.

„Križ sam oko vrata stavila prije kojih pet godina. Ne doživljam kršćanstvo religijom, već pravim životnim putem. Jer moj Bog, Isus, govori da su ljubaznost i dobro ophođenje prema drugima ono što bismo svi trebali nastojati činiti, što više i što bolje, bez spominjanja ikakvog nasilja.“

Na svom putu do Hrvatske, Titi se morala, posebice u zadnjim danima svoga putovanja, kada je već ostala u potpunosti bez svega, osloniti i na mještane koje je putem, priznaje, ipak nevoljko, susretala.

„Previše sam se bojala i prevelik je bio zid između nas i šumi i okolnog lokalnog stanovništva. Tek kada sam vidjela da više nema drugog načina, zatražila bih pomoć, malo vode. Susrela sam putem jednog čovjeka koji je čuvao svoje ovce. Kada sam ga zamolila da nam pomogne i kad je vidio kako je mojoj djeci loše, počeo je plakati. Rekao je da mi ne može pomoći nikako

drugačije osim da mi da hrane i vode. No pitam vas sada jer ne znam što se to i ovdje događa. Jer ja sam kucala na vrata ljudima ovdje u Hrvatskoj i zatražila vodu, na izmaku snaga. Rekli su mi da nam ne mogu pomoći jer će imati problema s policijom. Zar su od cijele priče o ljudskim pravima ostale samo tri riječi: *Sorry, police problem?*“

Titi nam govori kako je potpuna istina da ju je, zajedno s djecom, policija vraćala nazad u Bosnu 22 puta. Svaki put kada bi ih uhvatili, Titi je, govori, samo molila Boga da što prije padne mrak, jer su ih samo po mraku vraćali nazad, a taj mrak su morali čekati zatvoreni u policijskom kombiju.

„Bila sam nevjerojatno uporna, jer sam morala. Nosila me samo jedna misao – što prije dovesti svoju djecu do sigurnog mjesta, gdje će se moći školovati i živjeti slobodno. Osim toga, bojala sam se da mi se nešto ne dogodi i da ne umrem u Bosni. Tamo bi mi djeca ostala potpuno sama i prepuštena sebi. Zato sam uvijek između pokušaja prelaska čekala samo dva dana, samo da djeca povrate snagu- jer sam znala da nemam vremena.

No svaki put je bilo sve teže. Svako spavanje u šumi značilo je imati dječje glave na krilu i biti budna, morala sam ih čuvati. Toliko je bilo hladno i toliko su bili premoreni da često nisam znala jesu li pali u nesvijest ili spavaju. Nije lako hodati više od 14 kilometara svaki put. I onda gledati svoju kćer kako joj jedno oko spava, a drugo plače.

Zamisli da si sa svojom djecom negdje u šumi, oni su gladni i žedni, a ti im nemaš što dati. I zamisli da ti kćer, na izmaku snaga kaže: Mama, hajde da se primimo za ruke, bacimo sa ove planine koju nikako ne možemo prijeći i završimo napokon ovu muku? Zamisli da ti se kćer, od straha da vas ponovno ne deportiraju, baci policajcu pod noge i obgrli ga preklinjući da vas

ponovno ne vrate? I oni vas ipak vrate. Zamisli da ti kćer uopće ne želi izaći iz tog policijskog vozila za deportaciju, jer nema snage više hodati? Zamisli da ti kćer kaže da neka više izvade taj pištolj i ubiju ju jer ona dalje ne može? I zamisli da ti policija iz tog istog kombija nakon svega tjera sedmogodišnju kćer van tako da na nju pusti njemačkog ovčara? Ni sada ne znam kako sam ju nakon toga smirila, od tolikog napada panike, anksioznosti, premorenosti i straha. Vjerojatno niti nisam još do danas.“

Kada je konačno došla s novinarkama u policijsku postaju, Titi nije mogla vjerovati da su ti policijski službenici također dio hrvatske policije.

„Mislim da je to bio trenutak Božje milosti prema nama, da je sve možda vodilo do tog trenutka.“

Titi s djecom u JRS Centru SOL, s ravnateljem JRS-a za Jugositočnu Europu, p. Stankom Pericom, SJ

Titi je, dakle, odlučila pričati svoju priču, bez straha, no ipak ne i bez nade.

„Od kada sam ovdje, puno puta sam čula kako me ljudi pitaju zar se ne bojim govoriti javno o svemu što mi se dogodilo, zar se ne bojim policije, zar se ne bojim da će to negativno utjecati na moj postupak dobivanja međunarodne zaštite? Odgovaram im da mi to nije važno. Važno mi je da, osim svoje djece, uspijem spasiti barem još jedno dijete. Jer sve što učinimo samo jednom djetetu, u Iranu, u Hrvatskoj, u Americi ili bilo gdje drugdje na svijetu – na kraju će se to sve vratiti nama. Jer ta djeca će narasti i postat će oni – to društvo.

Zato, iako za sada govorim samo farsi jezik, želim postati novinarka, biti glas svih tih djevojčica i žena koje pate u Iranu, u potpunosti nedužne i nesvjesne cijelog društvenog sustava koji ih je doveo u taj nepodnošljiv položaj nepostojanja. Niti jedna žena nije birala biti rođena u Iranu. Da je mogla, vjerojatno bi izabrala drugačije.“

Tekst: Martina Prokl Predragović, JRS

Fotografije: Dag Oršić

- U Zagrebu, 16. srpnja 2021.